

چارچوب‌های حقوقی انبارداری و تأمین مالی از طریق قبض انبار

گردآوری و ترجمه:

حامد سلمان‌نژاد / محبوبه ناروئی / معین محمدی‌پور

تأیید شد: ۱۳۹۸

بورس کالای ایران

چارچوب‌های حقوقی انبارداری و تأمین مالی
از طریق قبض انبار

ناشر: انتشارات نگارش شرق

پدیدآورندگان: حامد سلطانی نژاد / محبوبه نارویی / معین محمدی پور

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

چاپ و صحافی: چاپ هنر اشکان

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

بک: ۳-۴۰-۶۵-۶۰۰-۹۷۸

- مردمان: سلطانی نژاد، حامد، ۱۳۵۷ - Soltani Nejad, Hamed - عنوان و نام پدیدآور: چارچوب‌های حقوقی انبارداری و تأمین مالی از طریق قبض انبار / پدیدآورندگان: حامد سلطانی نژاد، محبوبه نارویی، معین محمدی پور؛ بورس کالای ایران. مشخصات نشر: تهران: نگارش شرق، ۱۳۹۸. مشخصات ظاهری: ۴۰۸ص، جدول، بوبادار. شابک: ۳-۴۰-۶۵-۶۰۰-۹۷۸. وضعیت فهرست نویسی: نا. موضوع: قبض انبار. موضوع: Receipts - Warehouse receipts - Law and legislation. موضوع: انبار - قوانین و مقررات - ایران. موضوع: Iran - Law and legislation - Warehouse receipts. موضوع: انبارداری. موضوع: Warehouses - Management. شناسه افزوده: نارویی، محبوبه، ۱۳۶۵-۱۳۶۶. شناسه افزوده: محمدی پور، معین، ۱۳۶۶-۱۳۶۶. شناسه افزوده: شرکت بورس کالای ایران. رده بندی کنگره: HF۴۴۸۵. رده بندی دیویی: ۶۵۸۷۸۵. شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۰۳۳۶۷. یاد اهدایی

فهرست مطالب

۱۱	سخنی با خوانندگان
۱۳	پیش‌گفتار
۱۵	شیوه نگارش کتاب
۲۲	کلمات اختصاری
۲۵	فصل اول: مقدمه و مفهوم
۲۷	مقدمه
۲۷	۱- مفهوم اساسی مین مالی قبض انبار
۲۹	۲- مزایای سیستم قبض انبار
۳۱	۳- خدمات مدیریت و بسته
۴۰	۴- اهمیت قانون قبض انبار
۴۱	۵- اجزای اصلی قوانین قبض انبار
۴۴	منابع
۴۵	فصل دوم: بررسی و طراحی قانون قبض انبار
۴۷	مقدمه
۴۸	۱- ملاحظات مقدماتی
۴۸	۱-۱- تعریف اهداف سیاست‌گذاری ملی
۵۱	۱-۲- ارزیابی قانون‌گذاری
۵۳	۲- اشکال مختلف قانون قبض انبار
۵۳	۱-۲- یک قانون خاص برای سیستم قبض انبار
۵۴	۲-۲- قوانین جداگانه برای انبارها و قبض انبار
۵۵	۳-۲- گنجاندن قوانین ناظر بر سیستم قبض انبار در قوانین عمومی
۵۶	۳- اجزای اصلی قانون قبض انبار
۵۶	۱-۳- دامنه و تعاریف
۵۹	۲-۳- مدیریت
۶۴	۳-۳- صدور مجوز و نظارت بر انبارها
۷۲	۴-۳- تضامین عملکرد انبار
۷۸	۵-۳- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد
۸۱	۶-۳- قبض انبار: وضعیت قانونی، محتوا، فرم و ثبت
۹۲	۷-۳- مبادله و انتقال قبض انبار

۹۴	۸-۳- تسویه و ترخیص محصولات ذخیره‌شده
۹۶	۹-۳- اجرا و اولویت تعهدات
۹۸	۱۰-۳- جرائم و مجازات
۱۰۰	۴- نتیجه
۱۰۳	منابع

فصل سوم: مطالعات موردی کشورها در زمینه طراحی قانون قبض انبار

۱۰۵	مقدمه
۱۰۷	۱- آرژانتین
۱۰۸	۱-۱- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۰۸	۲-۱- قانون قبض انبار
۱۰۹	۳-۱- محدوده
۱۰۹	۴-۱- ساختار نهایی
۱۱۰	۵-۱- مجوز و نظارت بر انبار
۱۱۱	۶-۱- تضامین
۱۱۱	۷-۱- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد و تخصیص ریسک
۱۱۲	۸-۱- قبض انبار
۱۱۳	۹-۱- انتقال قبض انبار
۱۱۳	۱۰-۱- تسویه و ترخیص کالا
۱۱۳	۱۱-۱- اجرا و اولویت تعهدات
۱۱۴	۱۲-۱- جرائم و مجازات
۱۱۴	۱۳-۱- نتیجه
۱۱۷	منابع
۱۱۸	۲- برزیل
۱۱۸	۱-۲- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۱۹	۲-۲- قانون قبض انبار
۱۱۹	۳-۲- محدوده
۱۲۰	۴-۲- ساختار نهادی
۱۲۱	۵-۲- مقررات انبار
۱۲۳	۶-۲- تضامین
۱۲۳	۷-۲- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد و تخصیص ریسک
۱۲۴	۸-۲- قبض انبار
۱۲۶	۹-۲- انتقال قبض انبار

۱۲۷	۲-۱۰- تسویه و ترخیص کالا
۱۲۷	۲-۱۱- اجرا و اولویت تعهد
۱۲۸	۲-۱۲- جرائم و مجازات
۱۲۹	۲-۱۳- نتیجه
۱۳۲	منابع
۱۳۳	۳- فرانسه
۱۳۳	۱-۱- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۳۴	۲-۲- قانون قبض انبار
۱۳۴	۳- محدوده
۱۳۵	۳-۴- ساختار نهادی
۱۳۵	۳-۵- جزو و نظارت بر انبارها
۱۳۶	۳-۶- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد و تخصیص ریسک
۱۳۶	۳-۷- تضامین مالی
۱۳۶	۳-۸- قبض انبار
۱۳۷	۳-۹- انتقال قبض انبار
۱۳۷	۳-۱۰- تسویه و ترخیص کالا
۱۳۸	۳-۱۱- اجرا و اولویت تعهد
۱۳۸	۳-۱۲- جرائم و مجازات
۱۳۸	۳-۱۳- نتیجه
۱۴۰	منابع
۱۴۱	۴- هند
۱۴۱	۴-۱- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۴۳	۴-۲- قانون قبض انبار
۱۴۴	۴-۳- محدوده
۱۴۵	۴-۴- ساختار نهادی
۱۴۶	۴-۵- ثبت و نظارت بر انبارها
۱۴۸	۴-۶- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد و تخصیص ریسک
۱۴۸	۴-۷- قبض انبار
۱۵۰	۴-۸- انتقال قبض انبار
۱۵۰	۴-۹- تسویه و ترخیص کالا
۱۵۰	۴-۱۰- اجرا و اولویت تعهد
۱۵۰	۴-۱۱- جرائم و مجازات
۱۵۱	۴-۱۲- نتیجه

۱۵۳	منابع
۱۵۴	۵- اندونزی
۱۵۴	۵-۱- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۵۴	۵-۲- قانون قبض انبار
۱۵۵	۵-۳- محدوده
۱۵۵	۵-۴- ساختار نهادی
۱۵۷	۵-۵- مجوز و نظارت بر انبارها
۱۵۷	۵-۶- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد در تخصیص ریسک
۱۵۷	۵-۷- مؤسسه بیمه قبض انبار
۱۵۸	۵-۸- قبض انبار
۱۵۹	۵-۹- تفهیم حقوق قبض انبار
۱۶۰	۵-۱۰- انتقال قبض انبار
۱۶۰	۵-۱۱- تسویه و ترخیص کالا، انبار
۱۶۰	۵-۱۲- اجرا و اولویت تعهدات
۱۶۰	۵-۱۳- جرائم و مجازات
۱۶۱	۵-۱۴- نتیجه
۱۶۳	منابع
۱۶۴	۶- قزاقستان
۱۶۴	۶-۱- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۶۵	۶-۲- قوانین قبض انبار
۱۶۵	۶-۳- محدوده
۱۶۶	۶-۴- ساختار نهادی
۱۶۶	۶-۵- صدور مجوز و نظارت بر انبارها
۱۶۷	۶-۶- تضامین اجرایی
۱۶۷	۶-۷- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد در تخصیص ریسک
۱۶۷	۶-۸- قبض انبار
۱۶۷	۶-۹- انتقال قبض انبار
۱۶۹	۶-۱۰- تسویه و ترخیص کالا
۱۶۹	۶-۱۱- اجرا و اولویت تعهدات
۱۷۰	۶-۱۲- جرائم و مجازات
۱۷۰	۶-۱۳- نتیجه
۱۷۲	منابع
۱۷۳	۷- فیلیپین

۱۷۳	۱-۷- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۷۴	۲-۷- قانون قبض انبار
۱۷۵	۳-۷- محدوده
۱۷۶	۴-۷- ساختار نهادی
۱۷۶	۵-۷- صدور مجوز و نظارت بر انبارها
۱۷۸	۶-۷- تضامین اجرایی
۱۷۹	۷-۷- قبض انبار
۱۸۰	۸-۷- مبادله و انتقال قبض انبار
۱۸۰	۹-۷- تسویه و ترخیص کالا
۱۸۱	۱۰-۷- اجرا و اولویت تعهد
۱۸۱	۱۱-۷- جرائم و مجازات
۱۸۲	۱۲-۷- نتیجه
۱۸۴	منابع
۱۸۵	۸- تانزانیا
۱۸۵	۱-۸- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۸۷	۲-۸- قانون قبض انبار
۱۸۷	۳-۸- محدوده
۱۸۸	۴-۸- ساختار نهادی
۱۸۸	۵-۸- صدور مجوز و نظارت بر انبارها
۱۸۹	۶-۸- تعهدات طرفین قرارداد و تخصیص ریسک
۱۹۰	۷-۸- قبض انبار
۱۹۱	۸-۸- مبادله و انتقال قبض انبار
۱۹۱	۹-۸- تسویه و ترخیص محصولات انبار
۱۹۲	۱۰-۸- اجرا و اولویت تعهدات
۱۹۲	۱۱-۸- جرائم و مجازات
۱۹۲	۱۲-۸- نتیجه
۱۹۵	منابع
۱۹۷	۹- ترکیه
۱۹۷	۱-۹- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۱۹۸	۲-۹- قانون قبض انبار
۱۹۸	۳-۹- هدف و محدوده
۱۹۹	۴-۹- ساختار نهادی
۱۹۹	۵-۹- صدور مجوز و نظارت بر انبارها

۲۰۰	۶-۹- تضامین عملکرد
۲۰۰	۷-۹- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد و تخصیص ریسک
۲۰۱	۸-۹- قبض انبار
۲۰۲	۹-۹- انتقال قبض انبار
۲۰۲	۱۰-۹- تسویه و ترخیص کالا
۲۰۳	۱۱-۹- اجرا و اولویت تعهد
۲۰۳	۱۲-۹- جرائم و مجازات
۲۰۳	۱۳-۹- نتیجه
۲۰۵	منابع
۲۰۶	۱۰-۱- مقدمه
۲۰۶	۱-۱۰- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۲۰۷	۲-۱۰- قانون قبض انبار
۲۰۷	۳-۱۰- محدوده
۲۰۷	۴-۱۰- ساختار نهادی
۲۰۸	۵-۱۰- صدور مجوز و نظارت بر انبارها
۲۰۹	۶-۱۰- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد و تخصیص ریسک
۲۰۱	۷-۱۰- قبض انبار
۲۱۱	۸-۱۰- مبادله و انتقال قبض انبار
۲۱۱	۹-۱۰- تسویه و ترخیص محصولات انبار
۲۱۲	۱۱-۱۰- اجرا و اولویت تعهدات
۲۱۲	۱۲-۱۰- جرائم و مجازات
۲۱۲	۱۳-۱۰- نتیجه
۲۱۵	منابع
۲۱۶	۱۱-۱- اوکراین
۲۱۶	۱-۱۱- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۲۱۷	۲-۱۱- قانون قبض انبار
۲۱۸	۳-۱۱- محدوده
۲۱۹	۴-۱۱- ساختار نهادی
۲۲۰	۵-۱۱- صدور مجوز و بازرسی از انبارها
۲۲۱	۶-۱۱- صندوق ضمانت
۲۲۱	۷-۱۱- حقوق و تعهدات طرفین قرارداد و تخصیص ریسک
۲۲۲	۸-۱۱- قبض انبار
۲۲۴	۹-۱۱- انتقال قبض انبار

۲۲۴	۱۰-۱۱- تسویه و ترخیص محصولات ذخیره‌شده
۲۲۵	۱۱-۱۱- اجرا و اولویت تعهد
۲۲۵	۱۲-۱۱- جرائم و مجازات
۲۲۵	۱۳-۱۱- نتیجه
۲۲۷	منابع
۲۲۸	۱۲- ایالات متحده آمریکا
۲۲۸	۱-۱۲- مقدمه‌ای بر بخش کشاورزی و چارچوب قانونی
۲۲۹	۲-۱۱- قانون قبض انبار
۲۳۰	۳-۱۱- محدوده
۲۳۰	۴-۱۲- نهاد
۲۳۱	۵-۱۲- صدور و بازرسی از انبارها
۲۳۱	۶-۱۲- تأمین
۲۳۲	۷-۱۲- حقوق رفین قرارداد تخصیص ریسک
۲۳۲	۸-۱۲- قبض انبار
۲۳۴	۹-۱۲- انتقال قبض انبار
۲۳۴	۱۰-۱۲- تسویه و ترخیص کالا
۲۳۴	۱۱-۱۲- اجرا و اولویت تعهدات
۲۳۴	۱۲-۱۲- جرائم و مجازات
۲۳۵	۱۳-۱۲- نتیجه
۲۳۷	منابع

فصل چهارم: تجربیات کشورها در زمینه تأمین مالی از طریق قبض انبار و سیستم قبض انبار

۲۳۹	مقدمه
۲۴۱	۱- تجربیات عملی در آفریقای جنوبی
۲۴۷	۲- تجربیات عملی در هند
۲۵۴	۳- تجربیات عملی در ویتنام
۲۵۶	۴- تجربیات عملی در کشورهای جنوب صحرای آفریقا
۲۸۱	۵- تجربیات عملی در اروپای شرقی و اتحاد جماهیر شوروی سابق
۲۸۳	۶- تجربیات عملی در زمان‌های تغییر سیاسی و عدم ثبات مالی (اقتصادی)
۲۸۶	منابع

پیوست یک: مروری بر قوانین و مقررات انبارداری در ایران

۲۸۷	پیوست دو: پیش‌نویس قانون انبارداری و قبض انبار
-----	--

سخنی با خوانندگان

با تصویب ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی در سال ۱۳۸۹ راه برای اجرای سیاست قیمت تضمینی به جای خرید تضمینی فراهم گردید. براساس این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن کشاورزان می‌توانند محصول خود را به یکی از انبارهای پذیرش‌شده شرکت بورس کالای ایران تحویل داده، قبض انبار (گواهی سپرده کالایی) دریافت کنند و سپس محصول خود را به پشتوانه قبض انبار در بورس کالای ایران به فروش رسانند. هرچند شرکت بورس کالای ایران برای عملیاتی شدن این قانون اقدام به پذیرش انبار کرد و سیاست قیمت تضمینی اجرایی شد، اما بررسی تجربه سایر کشورها نشان می‌دهد بحث انبارداری و معاملات قبض انبار موضوعی فراتر از بورس‌های کالایی و سیاست قیمت تضمینی است و لازم است که در سطح قوانین ملی و توسط نهادهایی نظیر وزارت جهاد کشاورزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت از موضوع انبارداری و معاملات قبض انبار ترویج و حمایت گردد.

کتاب پیش رو، چارچوب حقوقی مناسب برای راه‌اندازی سیستم انبار و قبض انبار را با تکیه بر تجربه کشورهای موفق در این حوزه ارائه می‌دهد. مفهوم تأمین مالی بخش انبار تجارب جهانی در زمینه تأمین مالی از طریق انبار و سیستم قبض انبار از دیگر مواردی است که در این کتاب به آن اشاره شده است. این کتاب حاصل تجمیع چندین گزارش کاربردی بوده و تلاش شده است در نهایت مبنایی برای ایجاد و توسعه قوانین انبارداری و قبض انبار در کشور باشد.

فصل دوم و فصل سوم کتاب از گزارش «طراحی قانون قبض انبار» تهیه شده توسط سازمان فائو در سال ۲۰۱۵ برگرفته شده است. همچنین با توجه به اهمیت تأمین مالی از طریق قبض

انبار که موجب بهبود و توسعه بسیاری از مناطق روستایی در سطح جهان گردیده است، در فصل اول و فصل چهارم علاوه بر گزارش مذکور از گزارش «تأمین مالی از طریق انبارداری و سیستم‌های قبض انبار»^۱ تهیه شده توسط IFC^۲ نیز بهره گرفته شده است و در کنار آن خدمات مدیریت وثیقه که در بسیاری نقاط به عنوان مکمل یا جایگزین قبض انبار عمل کرده شرح داده شده و مثال‌هایی از تجربیات کشورها در وثیقه‌گذاری قبض انبار مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین به منظور تکمیل مطالعات انجام گرفته در پیوست اول کتاب مروری بر وضعیت کنونی انبارداری، قبض انبار و قوانین مربوطه در کشور انجام گرفته و در پیوست دوم نیز با توجه به تحقیقات و مطالعات انجام گرفته پیش‌نویس پیشنهادی قانون انبارداری و قبض انبار برای ایران که توسط کارشناسان بورس کالای ایران فراهم گردیده، ارائه شده است. موارد مذکور به مناسبت حفظ اسالت اثر در پیوست کتاب قرار گرفته است.

با توجه به خلاء نونی انبارداری و قبض انبار در ایران، کتاب حاضر می‌تواند فتح بابی برای تمرکز بیشتر در حوزه انبارداری با توجه به تجربیات کشورهای پیشرو در این حوزه باشد. شایان ذکر است که علی‌رغم ناشر وافر در ترجمه و تألیف این مجموعه، کتاب حاضر خالی از ضعف و اشکال نیست. لذا از تمامی مخاطبان این کتاب صمیمانه درخواست می‌نمایم که نقطه نظرات و اصلاحات خود را منتقل نمایند. در چاپ‌های آتی لحاظ گردد. در پایان لازم می‌دانم از همکاران خود در شرکت بورس کالای ایران، سیدرضا ناصرپور، جواد فلاح، سید امیرحسام موسوی و محمد حقانی‌نسب که در گردآوری و ترجمه کتاب نقش بسزایی داشتند تشکر نمایم.

حامد سلطانی‌نژاد